

БЛАГОДІЙНИЙ ФОНД «ІСТОРИЧНА СПАДЩИНА»: ОСНОВНІ ЗАСАДИ ДІЯЛЬНОСТІ

Розглянута діяльність Благодійного фонду імені професора Миколи Івановича Бушина «Історична спадщина», створеного в 2005 році в Черкаській області (Україна). Метою Фонду є об'єднання зусиль істориків України в сприянні формуванню демократичної правової держави, підвищення ролі й авторитету історичної спадщини в суспільстві і державі, сприяння розвитку історичної діяльності, захист і підтримка вчених-істориків, поширення традицій української історичної справи, розвитку і поглибленню міжнародних зв'язків істориків.

Ключові слова: благодійність, фонд, історія, премія, підтримка, вчений.

Рассмотрена деятельность Благотворительного фонда имени профессора Николая Ивановича Бушина «Историческое наследие», созданного в 2005 году в Черкасской области (Украина). Целью Фонда является объединение усилий историков Украины в содействии формирования демократического правового государства, повышения роли и авторитета исторического наследия в обществе и государстве, содействие развитию исторической деятельности, защита и поддержка ученых-историков, распространение традиций украинской истории, развитию и углублению международных связей историков.

Ключевые слова: благотворительность, фонд, история, премия, поддержка, ученый.

Is devoted to the activities of the Charitable Foundation «The Historical Heritage» of professor Mykolay Ivanovych Bushyn, established in 2005 in Cherkasy (Ukraine). The purpose of the Foundation is to unite the efforts of historians of Ukraine in promoting the formation of democratic law state, enhancing the role and authority of the historical society and business in the state, promoting the historical activity, protection and support of the scientists-historians, spreading the traditional Ukrainian historical matters, promoting and strengthening international relations of historians.

Key words: charity, foundation, history, awards, support, scientist.

Питання благодійності в Україні тривалий період замовчувалося, а сама благодійність розглядалася тенденційно й упереджено. Але останнім часом історія благодійного руху привертає дедалі більшу увагу істориків, оскільки благодійність залишається важливим аспектом громадського життя та відносин між державою і громадянським суспільством.

Благодійних фондів в Україні багато, але такого, який функціонує на Черкащині, – ще не існує [12].

Учні професора М. І. Бушина створили на підтримку історичної науки та істориків Черкащини Благодійний фонд «Історична спадщина», визначивши його засновником свого Вчителя.

Відкриття Благодійного фонду імені Миколи Бушина «Історична спадщина» відбулося 19 грудня 2005 року в Черкаському державному технологічному університеті. Для місцевої наукової еліти ця новина стала справжньою подією [9; 10].

Звертаючись до своїх учнів при врученні посвідчень членів Благодійного фонду імені професора Миколи Бушина «Історична спадщина» 19 грудня 2006 року (у день першої річниці фонду), Микола Іванович наголошував на тому, щоб його учні, у першу чергу, завжди залишалися людьми та відданими науці: «Глибокоповажні мої учні! Я хочу сказати вам наступне. Мене зараз переповнює радість того, що у мене такі завзяті, добрі і співчутливі учні! Радість, яку не кожен може відчувати! Радість, яка надихає на нові звершення в науці! Радість, якою не кожен вчений може похвалитися! А чому? А тому, що в них немає таких талановитих, завзятих, працелюбних учнів, як у мене...

Вважаю, що крім того, що ви є вченими, мої дорогі вихованці, ви повинні бути ще й гідними громадянами своєї Батьківщини. Без гонору, без

презирства до інших, без зазнайства та надавати допомогу тим, хто її потребує...

Хочу звернути вашу увагу на наступне: історія любить правду, а не марнослів'я!

Запам'ятайте, запам'ятайте і ще раз, запам'ятайте!

Думаю, що голова та члени комітету Благодійного фонду ніколи не допустять непорозуміння з призначенням премій Благодійного фонду.

Візьміть за правило – в науці ніколи не розслаблятися. Якщо ви розслабитесь, то все може зійти нанівець.

Ви завжди повинні бути незадоволені тим, що вже зробили в науці й завжди прагнуть зробити ще більше. Тоді буде гарна робота...

Чим довше я живу, тим більше розумію, що дуже мало зробив для своєї Батьківщини та її народу.

Мої дорогі учні! Ми повинні направляти свої зусилля не на пустослів'я, а на те, щоб приносити користь у науку, у всі справи, які покликані творити добро та радість. Користь заради процвітання нашої незалежної держави – України!

Сподіваюсь, що ви все своє життя будете наслідувати ці слова...» [12]

Традиційним вже стало привітання Миколи Івановича Бушина його учнями з Днем Святого Миколая (19 грудня). Адже саме цей день вважається відправною точкою в існуванні Благодійного фонду.

Автор статті мав на меті ознайомити широкі наукові кола з діяльністю Благодійного фонду «Історична спадщина»; залучення до співпраці колег-істориків; обмін досвідом.

Нині, коли наша держава проходить період свого становлення, особливої ваги набуває неупереджене вивчення історичного досвіду України. Але саме на цьому етапі, в умовах помітної руйнації ціннісних орієнтирів тоталітарної доби і формування нових концептуальних підходів до аналізу історичних процесів та явищ, стоїть проблема запобігання новим кон'юнктурним оцінкам, хибним напрямом у наукових дослідженнях.

На сучасному етапі розвитку методологічний плюралізм повинен стати головним теоретичним постулатом історичних досліджень. Підхід до історії як до суспільного явища дозволяє застосовувати загальну методологію дослідження.

Благодійний фонд імені професора Миколи Бушина «Історична спадщина» (надалі – Фонд) є місцевою благодійною організацією, створеною на засадах законності, гуманності, добровільності, гласності та самоврядування. Діяльність Фонду поширюється на територію Черкаської області.

Засновником Фонду є український вчений-історик, доктор історичних наук, академік Української академії історичних наук, професор Бушин Микола Іванович [1; 2; 15].

У своїй діяльності Фонд керується Конституцією України [16], Законом України «Про благодійництво та благодійні організації» [3], іншими законодавчими актами України та статутом [14].

Фонд є неприбутковою благодійною організацією, набуває прав юридичної особи в порядку, встановленому законом, має самостійний баланс, рахунки

в банківських установах у національній та іноземній валюті, круглу печатку зі своїм найменуванням та ідентифікаційним кодом і символікою, бланки та інші реквізити.

Фонд має право залучати до роботи у Фонді фахівців в галузі історії України, всесвітньої історії, педагогіки, психології, філології, мистецтва, журналістики та інших.

Присвоєння премії і вручення пам'ятної відзнаки Фонду імені професора Миколи Івановича Бушина є колективним визнанням особистих заслуг вченого в розвитку науки і освіти. Окрім офіційного визнання наукових досягнень вченого, його особистого внеску в підготовку кадрів, присвоєння премії імені професора Миколи Івановича Бушина має на меті заохочення науковців-істориків до плідної діяльності на користь України і спрямування на раціональне використання досвіду старшого покоління.

Рішення про присвоєння премії Фонду приймається Комітетом і набуває чинності з моменту його затвердження Головою Комітету. Премія імені професора Миколи Івановича Бушина присвоюється Комітетом за видатний вклад в історичну науку [14].

Премія імені професора Миколи Івановича Бушина присвоюється одному вченому-істориком один раз на рік – 10 березня. Перша премія імені професора Миколи Івановича Бушина була вручена в рік його 70-річчя (2008 рік). На сьогоднішній день розмір премії становить 10 тис. грн [8; 13]. Також лауреату вручається диплом, срібна нагрудна і срібна настільна медалі. Вага нагрудної медалі 20, а настільної – 50 грамів.

Кандидатів на присвоєння премії імені професора Миколи Івановича Бушина висувають Вчені ради вищих навчальних закладів до першого січня кожного року. Пропозиції повинні мати конкретний характер і бути документально підтвердженими (матеріали подаються у письмовому вигляді).

Рішення про присвоєння премії імені професора Миколи Івановича Бушина приймається таємним голосуванням і вважається прийнятим, якщо за нього проголосувало 80 % членів Комітету. У випадку не досягнення консенсусу, премія в цей рік не присвоюється.

Підставою для висунення кандидатів на присвоєння премії імені професора Миколи Івановича Бушина можуть бути такі досягнення вчених виключно у сфері історії України:

- підручники, посібники та інша наукова або навчальна література з грифом Міністерства освіти і науки України, навчальних та/або наукових органів та відомств інших країн, в тому числі іноземною мовою;
- наукові статті, надруковані лише у фахових виданнях (не менше десяти) з однієї наукової проблеми;
- монографії та/або інші наукові роботи;
- підготовка кадрів вищої кваліфікації (докторів та кандидатів наук);
- створення авторських фільмів, або участь в якості наукових консультантів у створенні документальних, хронікально-документальних фільмів і художніх кінострічок на історичну тематику [14].

На першому етапі до Комітету про присвоєння премії імені професора Миколи Івановича Бушина входять тільки особи, які під керівництвом професора Миколи Івановича Бушина здобули вчене звання і не запламували ім'я вченого, а також; колеги, які працюють (працювали) з ним на кафедрі історії України Черкаського державного технологічного університету.

Комітет з присвоєння премії імені професора Миколи Івановича Бушина затверджує «Положення про премію імені професора Миколи Івановича Бушина» [11] про присвоєння даної премії на засіданні Комітету Фонду.

Ті особи, які здобули вчене звання під керівництвом Миколи Івановича Бушина і запламували ім'я вченого, не можуть бути представлені до премії.

Якщо матеріальне становище Комітету з присвоєння премії імені професора Миколи Івановича Бушина буде відповідати всім вимогам, планується поставити питання перед Кабінетом Міністрів України про запровадження даної премії у масштабі всієї України.

Метою Фонду є об'єднання зусиль істориків України у сприянні формуванню демократичної правової держави, підвищення ролі й авторитету історичної справи в суспільстві і державі, сприяння розвитку історичної діяльності, захист і підтримка вчених-істориків, поширення традицій української історичної справи, сприяння розвитку і поглибленню міжнародних зв'язків істориків.

Фонд ставить перед собою такі завдання:

- сприяти розвитку демократичних засад діяльності історичної справи, удосконаленню її організаційної структури, підвищенню престижу професії створенню належних умов для активної професійної і громадської діяльності впровадженню науково-технічних засобів у їх роботу;
- вносити пропозиції до органів влади та управління;
- забезпечувати захист законних інтересів і підтримку вчених-істориків;
- сприяти підвищенню кваліфікації і обміну досвідом роботи істориків, вивчати й узагальнювати практику історичної справи, забезпечувати вчених-істориків виконавчими актами і нормативними матеріалами, методичною літературою;
- розробляти і поширювати норми професійної етики;
- сприяти науковій розробці питань, а також: усуненню недоліків, пов'язаних з діяльністю істориків;
- співпрацювати з Інститутом історії України НАН України;
- нагороджувати особливими преміями за вагомий внесок в розвиток історії України;
- розвивати міжнародні зв'язки, обмін професійним досвідом, співробітництво з різними міжнародними організаціями.

Для виконання статутних завдань Фонд:

- організовує наукові конференції, науково-методичну роботу, обмін досвідом роботи істориків;
- має друковані та інші інформаційні органи Фонду, займається видавничою діяльністю;

- вивчає історичний досвід інших країн і розвиває різні форми міжнародних контактів;
- установлює нагороди і заохочує вчених-істориків за активну роботу, вносить у встановленому законом порядку пропозиції стосовно представлення вчених-істориків до державних нагород, почесних звань;
- може займатися необхідною господарською та іншою комерційною (у т. ч. зовнішньоекономічною) діяльністю шляхом створення госпрозрахункових установ, організацій із статусом юридичних осіб, заснування підприємств, навчальних закладів, а також утриманням оздоровчих та інших соціальних об'єктів.

Фонд здійснює благодійну діяльність у формах обумовлених ст. 16 Закону України «Про благодійництво та благодійні організації» [3].

Здійснення Фондом благодійної діяльності у вигляді надання конкретних послуг (виконання робіт), що підлягають обов'язковій сертифікації або ліцензуванню, допускається після такої сертифікації або ліцензування в установленому законодавством України порядку.

Із метою здійснення благодійної діяльності Фонд має право:

- самостійно вирішувати питання про надання благодійної допомоги її набувачам, використовувати цільові пожертвування, що подаються благодійниками на реалізацію благодійної програми згідно з умовами цього пожертвування;
  - утворювати, відповідно до законодавства України, свої відділення, філії, представництва;
  - об'єднуватися у спілки, асоціації та інші об'єднання, що створюються на добровільній основі і сприяють виконанню статутних завдань;
  - обмінюватися інформацією та спеціалістами з відповідними організаціями зарубіжних країн;
  - організовувати збір благодійних пожертвувань та внесків від фізичних та юридичних осіб, іноземних держав та міжнародних організацій;
  - постійно визначати форми, об'єкти, суб'єкти і обсяги благодійної допомоги;
  - відкривати рахунки у національній та іноземній валюті в установах банків;
  - засновувати засоби масової інформації, підприємства і організації, займатися видавничою діяльністю;
  - бути членом інших благодійних організацій;
  - мати власну символіку, яка підлягає державній реєстрації у порядку, визначеному Законом України «Про об'єднання громадян» [4] для реєстрації символіки об'єднань громадян;
  - захищати свої законні інтереси та законні інтереси громадян у державних та громадських органах;
  - популяризувати своє ім'я (назву), символіку;
  - мати інші права згідно із законодавством України.
- Фонд може приймати на себе, відповідно до укладених ним договорів, виконання будь-яких цивільно-правових зобов'язань, якщо це не буде вступати в протиріччя з положеннями цього Статуту та чинним законодавством.

Контроль за діяльністю Фонду, в тому числі і порядком використання ним майна та коштів, призна-

чених для благодійної допомоги, здійснюється органами виконавчої влади відповідно до їх компетенції. Засновник та працівники Фонду не мають права отримувати матеріальних переваг і додаткових коштів у зв'язку із своїм становищем в цьому Фонді.

Вищим органом управління Фонду є збори.

До виключної компетенції зборів Фонду належить:

- затвердження статуту Фонду;
- внесення змін та доповнень до нього;
- затвердження виконавчого та контрольного органів;
- затвердження благодійних програм;
- визначення основних напрямів діяльності Фонду;
- прийняття рішень про реорганізацію та ліквідацію Фонду.

Виконавчим органом Фонду є Комітет. До Комітету Фонду входять тільки особи, які під керівництвом Миколи Івановича Бушина здобули вчене звання і не запламували його ім'я, а також його близькі колеги і учні. Члени Комітету можуть бути замінені у зв'язку з вибуттям. Обрання нового члена відбувається на засіданні Комітету таємним голосуванням. Член Комітету може бути звільнений за діяльність, що суперечить принципам Фонду, за це мають проголосувати 2/3 членів Комітету [14].

Комітет Фонду вирішує питання:

- рішення про присвоєння премії та медалі імені професора Миколи Івановича Бушина;
- затвердження «Положення про премію імені професора Миколи Івановича Бушина» [11];
- затвердження планів його діяльності на рік та звіти про їх виконання;
- створення філій, відділень, представництв Фонду, затвердження їх положень;
- затвердження символіки;
- прийняття рішень про вступ до спілок, асоціацій та в інші об'єднання;
- прийняття рішень про створення засобів масової інформації;
- винесення рішень про притягнення до майнової відповідальності посадових осіб Фонду;
- затвердження правил процедури та інших внутрішніх документів Фонду, визначення його організаційної структури;
- затвердження річних підсумків діяльності Фонду.

До компетенції Комітету Фонду входять всі питання щодо діяльності Фонду, крім тих, які належать, згідно зі статутом, до компетенції вищого органу управління Фонду.

Комітет Фонду проводить своє засідання раз у півріччя, а позачергово за потребою.

Роботою комітету керує Голова комітету. Рішення Комітету Фонду приймаються простою більшістю голосів. Голова комітету його заступники та секретар обираються на засіданні Комітету Фонду.

Голова комітету без доручення представляє та захищає інтереси Фонду в державних органах, установах та організаціях.

Голова комітету приймає і звільняє працівників Фонду, видає накази про заохочення і притягнення до матеріальної, дисциплінарної відповідальності, здійснює інші функції, виходячи із статутної діяльності Фонду.

В обов'язки секретаря Комітету Фонду входить: ведення документації Фонду (протоколи засідання Комітету, нарад, розширених засідань та інше); підготовка документів до вручення премії і з врученням пам'ятних відзнак Фонду (настільна пам'ятна медаль та нагрудна пам'ятна медаль).

Джерелами формування майна та коштів Фонду є:

- внески Засновника та інших благодійників;
- благодійні внески і пожертвування, що мають цільовий характер (благодійні гранти), надані фізичними та юридичними особами в грошовій та натуральній формі;
- надходження від проведення благодійних компаній зі збору благодійних пожертвувань, благодійних масових заходів, благодійних лотерей та благодійних аукціонів зі реалізації майна та пожертвувань, які надійшли від благодійників;
- доходи від депозитних вкладів та від цінних паперів;
- пожертвування закордонних благодійників та благодійних організацій;
- інші надходження, не заборонені чинним законодавством.

Із рахунку Фонду гроші не знімаються ні ким (ні родичами, ні членами Комітету). Ці кошти і інші кошти, що надійшли на рахунок Фонду, є недоторканим вкладом і зараховуються на його рахунок (депозит). Рахунок тільки поповнюється. На премії та інші витрати витрачаються лише нараховані відсотки від загальної суми, що знаходиться на рахунку.

Сума, яка є на рахунку, не повинна зменшуватися при виплаті премії імені професора Миколи Івановича Бушина.

Кошти виплачуються переможцю установою банку за наявності відповідних документів від Комітету Фонду про присудженню премії імені професора Миколи Івановича Бушина.

Фонд, якщо він існує лише на добродійні пожертвування, звільняється від сплати податків та інших платежів до бюджету і спеціальних фондів у встановленому законом порядку.

Фонд набуває права власності на кошти та інше майно, передане йому Засновниками або державою, фізичними та юридичними особами України та іноземних країн, а також; на майно, придбане за рахунок власних коштів чи на інших підставах, не заборонених чинним законодавством.

Фонд може здійснювати по відношенню до того майна, яке перебуває в його власності чи на іншому майновому праві, будь-які угоди, які не суперечують законодавству, статуту Фонду.

Джерелом формування майна та коштів благодійного фонду не можуть бути кредити. Майно та кошти благодійного фонду не можуть бути предметом застави.

Майно Фонду може використовуватися виключно за цільовим призначенням – тобто відповідно до цілей Фонду, визначеними цим Статутом. Фонд не має права витрачати свої кошти та/або використовувати майно для підтримки політичних партій (рухів, кампаній тощо).

Фонд має право на майно та кошти, придбані в результаті господарської та іншої комерційної діяльності, створених Фондом госпрозрахункових підрозділів, організацій, підприємств.

Кошти та майно Фонду використовуються для реалізації цілей та завдань, передбачених цим статутом.

Фонд, створенні ним підрозділи, підприємства та організації ведуть оперативний бухгалтерський та статистичний облік і звітність, реєструються в органах державної податкової адміністрації та вносять до бюджету платежі у порядку і розмірах, передбачених законодавством.

Фонд періодично, не рідше одного разу на рік, оприлюднює повні звіти про джерела залучення коштів (майна) для здійснення благодійної діяльності та про напрями їх використання, а також: про надання звітів будь-якому благодійнику такої благодійної організації, за запитом останнього.

Фонд здійснює господарську діяльність, спрямовану на виконання його статутних цілей та завдань.

Фонд користується самостійно в питаннях прийняття господарських рішень, використання власних фінансових та матеріальних ресурсів відповідно до вимог законодавства.

Фонд обліковує на окремих банківських рахунках кошти для господарської та благодійної діяльності як в національній, так і в іноземній валюті.

Фінансова діяльність Фонду, спрямована на благодійництво, не розглядається як підприємницька або інша прибуткова діяльність.

Надходження Фонду від фінансової діяльності спрямовуються виключно на благодійництво і забезпечення господарської діяльності у розмірах та порядку передбачених Законом України «Про благодійництво та благодійні організації».

Крім того, фонд піклується і підтримує школярів, які захоплюються історією рідної держави. Так, під егідою Благодійного фонду імені професора Миколи Бушина «Історична спадщина» в 2007-2008 навчальному році започатковано Перший регіональний конкурс з історії України серед учнів 11-х класів. На сьогоднішній день такий конкурс вже проведено тричі.

Мета конкурсу полягає у тому, щоб підвищити роль, авторитет і престиж історичної науки серед учнівської молоді, виховати шанобливе ставлення до рідної історії, культури і традицій українського народу.

До організаційної роботи залучаються члени Благодійного фонду, працівники навчальних закладів, центральні та місцеві органи виконавчої влади. Необхідно підкреслити, що управління освіти і науки Черкаської обласної державної адміністрації бере активну участь у цьому заході. Особливо комітет фонду завдячує провідному спеціалісту інституту післядипломної освіти Степановій Наталії Михайлівні, яка завжди приділяє велику увагу проекту.

Конкурс проводиться як творче змагання учнівської молоді, яка має певний рівень знань з історії України не тільки у межах навчальної програми, а й виявляє знання додаткового матеріалу, має творчі здібності та демонструє вміння логічно мислити.

Благодійний фонд імені професора Миколи Бушина «Історична спадщина» встановив розмір винагород для переможців регіонального конкурсу з історії України: за перше місце – 500 грн; друге – 300 грн; третє – 200 грн.

Таким чином, благодійність не залежить від політичної ситуації, матеріальних статків чи соціального статусу. Благодійність – не обов'язок. Благодійність – це стан душі [5; 7; 16].

Вивчення благодійної діяльності фонду «Історична спадщина» має суттєве значення для виховання кращих патріотичних традицій меценатства і суспільно-благодійної діяльності серед сучасних українських філантропів.

Члени Благодійного фонду «Історична спадщина» переконані: благодійність – це покликання душі та веління серця. Благодійність має бути широко усвідомленою справою, справою яка завжди потребує ініціативності, а вже потім фінансів. Для одних – це невід'ємна частина віри, для інших – природна потреба. Та в усіх випадках благодійність – це пожертвування, найбільший вияв гуманності, стан душі, а не популізм.

ЛІТЕРАТУРА

1. Бушин М. Роздуми на полях власної долі / М. Бушин. – Черкаси, 2004.
2. Бушин М. Україна – Моя Батьківщина / М. Бушин. – Черкаси, 2003.
3. Закон України «Про благодійництво та благодійні організації» від 7 березня 2002 року № 91-III. – К., 2002.
4. Закон України «Про об'єднання громадян» від 16 червня 1992 року № 60-XII. – К., 1992.
5. Земляна-Невміта Ю. З любов'ю до людей. Фонд професора Бушина підтримує краєзнавців та юних істориків / Ю. Земляна-Невміта // Акцент. – 2009. – № 14.
6. Конституція України: чинне законодавство зі змінами та доповненнями станом на 1 серпня 2008 р. – К., 2008.
7. Крамар М. Ваш шанс, юні історики / М. Крамар // Земля Черкаська. – 2007. – № 47.
8. Крамар М. Іменем пам'яті / М. Крамар // Земля Черкаська. – 2008. – № 1.
9. Крамар М. Кроки за горизонт / М. Крамар // Земля Черкаська. – 2008. – № 11.
10. Микола Бушин : від серця до серця / Редактор-координатор Т. Чубіна. – Донецьк, 2008.
11. Положення про премію імені професора Миколи Івановича Бушина. – Черкаси, 2007.
12. Рядовий генерал історії. Колективний портрет професора Миколи Бушина у свідченнях сучасників і документальних світлинах / Редактор-координатор Т. Чубіна. – Донецьк, 2008.
13. Січкар О. Нетлінна спадщина : Обласний краєзнавчий музей – цьогорічний лауреат премії благодійного фонду імені професора Миколи Бушина / О. Січкар // Земля Черкаська. – 2009. – № 12.
14. Статут Благодійного фонду імені професора Миколи Івановича Бушина «Історична спадщина». – Черкаси, 2005.
15. Терези долі і науки. Микола Іванович Бушин : Вчитель, Наставник, Людина. – Черкаси, 2004.
16. Хльобас С. Фонд професора Бушина підтримує місцевих краєзнавців та юних істориків / С. Хльобас // Нова доба. – 2009. – № 23.

Рецензенти: Багмет М. О., д.і.н., професор, проректор Чорноморського державного університету імені Петра Могили;
Колісниченко А. І., д.і.н., професор, завідувач кафедри Чорноморського державного університету імені Петра Могили.

© Чубіна Т. Д., 2010

Стаття надійшла до редакції 05.07.2010 р.